

“VODILI SMO BITKO ZA URESNIČENJE NAŠEGA NAČRTA...”: PRISPEVEK SLOVENSКИH STALNIH PREDSTAVNIKOV K ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV**

Povzetek. Članek obravnava delovanje slovenskih stalnih predstavnikov v Organizaciji združenih narodov (OZN), in sicer od njene ustanovitve do današnjih dni. Ne glede na zgodovinsko-razvojno zastavitev članka, pa namen članka ni le prikazati presek delovanja slovenskih stalnih predstavnikov v OZN, ampak želi članek odgovoriti na tri ključna vprašanja, in sicer (a) kakšne so (bile) značilnosti slovenskih stalnih predstavnikov pri OZN, (b) kaj lahko štejemo za njihove največje dosežke ter (c) kateri so (bili) ideološki postulati, ki so omogočali uspešno in zgodovinsko-tvorno udeležanje slovenskih stalnih predstavnikov v OZN. Rezultat analize presečnega obdobja 1945–2015 je kompleksen, a sočasno dokaj enostaven. Slovenski stalni predstavniki pri OZN so (bili) “osebnosti” (persone), večji diplomati ter zavezani k multilateralizmu in enakosti držav v mednarodni skupnosti. Kot taki so že s svojim nastopom vlivali zaupanje v sogovornike, zato njihovi uspehi niso izostali, posledično pa so s svojimi dejanji tudi aktivno prispevali k progresivnemu razvoju OZN kot celote.

Ključni pojmi: stalni predstavniki, Organizacija združenih narodov, Jugoslavija, Slovenija

Uvod

Organizacija združenih narodov (OZN) je v času svojega sedemdesetletnega obstoja previharila mnogo viharjev. Nastala je ob koncu druge svetovne vojne kot poskus presejanja neučinkovitosti njene predhodnice, tj. Društva narodov, bila je del začetka in konca dvopolne ureditve sveta, po koncu hladne vojne se je začela spopadati z novimi dilemami, vezanimi predvsem na človekove pravice. V zadnjih letih pa se spopada z globalnimi

* Dr. Boštjan Udovič, docent na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

** Izvirni znanstveni članek.

varnostnimi in ekonomskimi vprašanji, ki jim ni videti konca. Poleg naštetih spremenljivk, ki na delovanje OZN vplivajo iz njenega okolja, se OZN spopada tudi z notranjimi izzivi. Eden od teh je gotovo "večno" vprašanje reforme, predvsem stalnega članstva v Varnostnem svetu OZN. Ne glede na vse našteje izzive pa je za OZN največji in vsakodnevni izziv to, kateri diplomati sodelujejo v procesu odločanja v okviru OZN, kakšne so njihove osebne in delovne značilnosti ter koliko pripadnosti organizaciji, katere del so, tudi izražajo. Resda ta vprašanja zadevajo vsako organizacijo, a velja upoštevati, da so usposobljenost, razgledanost, zavzetost in predvsem širok nabor znanj predpogoj za uspešno delovanje v organizaciji, kjer ob tebi sedi še 192 preostalih diplomatov, s katerimi si v vsakodnevnem stiku in s katerimi se pogosto znajdeš v pogovorih in pogajanjih.

Ne glede na povedano, pa pričujoči prispevek ne želi postati nek omnibus reševanja temeljnih vprašanj OZN, ampak se osredinja le na določene fragmente znotraj strukture OZN, in sicer na delovanje slovenskih stalnih predstavnikov pri OZN, vse od leta 1945, ko je organizacija nastala. Izhodišče za razpravo je Sharpova (1999: 50) misel, da je bistvo diplomacije v predstavljanju. Ta misel je tudi osrednje vodilo pri razmišljanju o tem, zakaj je v nekdanji Jugoslaviji,¹ v katere diplomaciji je bilo samo 3% Slovencev (Rupel, 1992: 61), več kot četrtno časa v letih med 1945 in 1990 kot stalni predstavnik v OZN služil Slovenec. Je bilo le naključje, ali pa je šlo za posebno zaupanje v slovenske odposlance? So bili slovenski stalni predstavniki v OZN le pasivni opazovalci ali so intenzivno skušali vplivati na vodenje organizacije in svetovne politike? Kakšne so bile torej temeljne značilnosti slovenskih stalnih predstavnikov v OZN in kakšne bi morale biti značilnosti diplomatov, ki jih bo Slovenija v OZN poslala v prihodnje? Na našteja in z njimi povezana vprašanja, bom s pomočjo analize primarnih in sekundarnih virov ter opravljenih intervjujev z relevantnimi sogovorniki, skušal najti odgovore v pričujočem članku, v katerem bom kombiniral dve vrsti metodoloških pristopov. Osnova za oblikovanje članka bo kritična analiza primarnih in sekundarnih (arhivskih) dokumentov. Ta bo dopolnjena z opravljenimi "križnimi" intervjuji z intervjuvanci. Namen intervjujev je predvsem dobiti določene informacije, ki jih iz primarnih in sekundarnih virov še ni mogoče izluščiti, sočasno pa zapolniti vrzeli tam, kjer so informacije dostopne pa jih je bodisi premalo bodisi se ne skladajo popolnoma.

Članek je sestavljen iz treh delov. Uvodu sledi prvi del, v katerem bom analiziral delovanje slovenskih stalnih predstavnikov v OZN, ki so predstavljali nekdanjo Jugoslavijo. Drugi del je namenjen slovenskemu sprejemu v OZN in delovanju slovenskih stalnih predstavnikov od leta 1992 dalje. Tretji

---

¹ *Tërmin uporabljam generično in konsistentno, ne glede na njeno spreminjajočo se notranjepravno ureditev.*

del, ki bo zasnovan kot razprava in sklep, bo na podlagi pridobljenih spoznanj skušal odgovoriti na temeljno vprašanje tega članka, tj. katere so značilnosti slovenskih diplomatov, ki so službovali in še službujejo v OZN.

Slovenski stalni predstavniki v OZN 1945–1990: snovalci jugoslovanske zunanje politike in iskalci svetovnega miru in varnosti

Razvoj OZN se začne z Atlantsko listino (*Atlantic Charter*), ki je bila podpisana 14. avgusta 1941, in z Deklaracijo združenih narodov (*Declaration by United Nations*), ki so jo zavezniki in države pristopnice podpisali 1. januarja 1942 v Washingtonu. Ustanovna listina OZN (UL OZN) je stopila v veljavo 24. oktobra 1945. Začetki diplomatskega predstavljanja pri OZN so bili izrazito skromni, kar lahko predvsem pripišemo temu, da v tistem času mnogostranska diplomacija ni bila razumljena kot pomembna. Razlogov za to je več, a glavna gre iskati predvsem v dotedaj prevladujočem pogledu, da edino, kar šteje, je dvostranska diplomacija, ter v predvojnem neuspehu Društva narodov. Tak pogled, tj. da imajo dvostranski odnosi prednost pred mnogostranskimi, je prevladal tudi v socialistični Jugoslaviji, ki je svojo diplomacijo v povojnih letih izrazito gradila na dvostranskih odnosih, mnogostranskim pa se je začela posvečati šele po letu 1948, ko je ugotovila, da je lahko mnogostranska diplomacija v konfliktnih situacijah koristnejša kot dvostranska (cf. Jovanović, 1984).

Prvi Slovenec, ki ga v povezavi z OZN beleži zgodovina, je bil Stane Krašovec (Rahten, 2013). Ta je tlakoval pot Jugoslavije k novoustanovljeni organizaciji, a se je kmalu po nastanku OZN vrnil v domovino. Leto pozneje ga je nasledil Srb Pavle Lukin, a na tem mestu ni ostal dolgo, saj je že po šestih mesecih službovanja na mestu stalnega predstavnika to mesto zapustil in odšel za veleposlanika v Kanado (Selinič, 2014: 556). Kot odpravnik poslov ga je nadomestil Stane Krašovec, ki se je vmes vrnil na stalno predstavništvo, a tokrat v funkciji ekonomskega atašeja (Rahten, 2013: 395–396)² in je to funkcijo opravljal do prihoda Joža Vilfana, junija 1947.³

Joža Vilfana na novem delovnem mestu ni čakalo lahko delo. V tistem času je potekala razprava v zvezi z oblikovanjem Splošne deklaracije o človekovih pravicah,⁴ spopasti pa se je moral tudi z vprašanjem spora s Sovjetsko zvezo. Vilfan je v okviru snovanja Splošne deklaracije o človekovih pravicah zagovarjal stališče, da človekove pravice ne morejo biti samo

² Rahten (2013: 397) opozarja, da je bil Krašovec v OZN "acting representative", medtem ko se je sam poimenoval kot v. d. predstavnika v OZN. Ne glede na formalno poimenovanje je dejstvo, da je bil de facto položaj, ki ga je zasedal Krašovec, *primus inter pares*.

³ ARS, AS 1206, škatla 39, Pismo Jože Vilfana Ernestu Pattersonu (1949).

⁴ Generalna skupščina OZN je deklaracijo sprejela 10. decembra 1948 (A/RES/217 III). Dan sprejetja deklaracije obeležujemo kot dan človekovih pravic.

individualne, temveč da morajo biti priznane tudi kot kolektivne. Trdil je, da so individualne človekove pravice izum kapitalističnega sveta, medtem ko je dodana vrednost socialističnega sveta med drugim ravno v zagotavljanju kolektivnih človekovih pravic (prim. Jenuš, 2013: 499).⁵ Drugo pereče vprašanje, kot rečeno, je bil spor med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo, ki je dosegel višek septembra 1949, ko je Jugoslavija formalno vložila prošnjo za nestalno članstvo v Varnostnem svetu OZN. Dostopne ameriške depeše razkrivajo, da se je okoli članstva Jugoslavije v OZN vnela *de facto* diplomatska vojna med Združenimi državami Amerike (ZDA), ki so se tega vročega kostanja na začetku branile, in Sovjetsko zvezo, ki je obtoževala ZDA za to, da je Jugoslavija kandidaturo sploh vložila.⁶ Ne glede na vse aktivnosti Sovjetske zveze je bila 20. oktobra 1949 Jugoslavija izvoljena za dvoletno nestalno članstvo v Varnostnem svetu OZN. Kmalu po tej diplomatski zmagi se je Joža Vilfan vrnil v Beograd, v OZN pa ga je nadomestil Aleš Bebler.⁷

Tudi Beblerja po prihodu ni čakalo lahko delo, saj je Jugoslavija kot članica Varnostnega sveta morala sodelovati pri reševanju vprašanja spopada med obema Korejama, sočasno pa je morala paziti, da se ne bi (morda samo simbolično) njena tehtnica prevesila ali na ameriško ali na sovjetsko stran. Zato – da bi ostala karseda nevtralna – se je vseskozi zavzemala za t.i. *status quo* (ideja 38. vzporednika), k čemur je Bebler prepričal tudi predstavnika Egipta in Indije, dveh držav, ki sta potem igrali pomembno vlogo pri ustanavljanju gibanja neuvrščenih (*cf.* Bebler, 1981: 195). Podobno zapletena tema, ki se je v času njegovega mandata zgodila v Varnostnem svetu OZN, je bilo vprašanje Tajvana, katerega rešitev je zahtevala Kitajska. Ker se ZDA in Sovjetska zveza nista mogli dogovoriti, kakšen vrstni red bi ubrali pri reševanju vprašanj Kitajske/Tajvana ter obeh Korej, je Bebler kot predsedujoči Varnostnemu svetu OZN, z diplomatsko inovacijo uspel doseči, da sta bili obe vprašanji uvrščeni pod isto točko, vsak govornik pa je lahko govoril o enem ali drugem vprašanju, ali pa o obeh (Bebler, 1981: 197).

Beblerjev mandat v OZN pa ni pomemben samo z vidika predsedovanja Jugoslavije v Varnostnem svetu OZN, ampak tudi z vidika postavljanja temeljev t.i. resolucije Združeni za mir (*Uniting for Peace*),⁸ ki je presekala gordijski vozal blokiranja delovanja Varnostnega sveta OZN s tem,⁹ ko je določila, da

⁵ ARS, AS 1206, škatla 39, 126, 127, različni zapiski.

⁶ Glej depeše State Departmenta 1949/174, 1949/181, 1949/192.

⁷ ARS AS 1206, škatla 39, Telegram Alešu Beblerju.

⁸ Resolucija Generalne skupščine je bila sprejeta 3. novembra 1950 z oznako A/RES/377/V.

⁹ Taka blokada je (bila) mogoča zaradi vloge stalnih članic Varnostnega sveta, zapisane v 27. členu Ustanovne listine OZN, ki v svojem tretjem odstavku pravi: "Sklepi Varnostnega sveta o vseh drugih vprašanjih se štejejo za sprejete, kadar glasuje zanje sedem članov (revizija člena predvideva 9; revizija je bila sprejeta 17. 12. 1963, ki je v veljavo stopila 31. 8. 1965 – op. B. U.), med katerimi pa morajo biti glasovi stalnih članov [...]" (Petrič et al., 2015).

[Generalna skupščina sklene¹⁰], da v primerih, ko se izkaže, da je ogrožen ali kršen mir ali je bilo storjeno dejanje agresije, in Varnostni svet zaradi neenotnosti stalnih članic ne izvaja svoje temeljne odgovornosti za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti, Generalna skupščina zadevo obravnava nemudoma, da bi članicam dala primerna priporočila za skupno ukrepanje [...] za ohranitev ali vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti. Če Generalna skupščina ne zaseda, se mora sestati na izrednem zasedanju v štiriindvajsetih urah od zahteve zanj. Izredno zasedanje se skliče na zahtevo Varnostnega sveta z glasovi katerih koli sedmih članic ali večine članic Organizacije združenih narodov.¹¹

Z drugimi besedami, Generalna skupščina OZN je sprejela za tiste čase revolucionaren sklep, saj si je "vzela pristojnost", da v primeru, ko bi katera koli izmed stalnih članic Varnostnega sveta OZN bojkotirala njegovo zasedanje oz. bi sistematično zavirala delo tega osrednjega organa za ohranjevanje miru in varnosti, prevzame vajeti v svoje roke in priporoči državam članicam, da preprosto storijo to, kar bi bil Varnostni svet OZN tako ali tako dolžan početi: da sprejmejo ukrepe za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti.¹²

Vsa ta za razvoj OZN izjemno pomembna dogajanja so torej imela slovensko noto in so seveda dodobra zaznamovala Beblerjev mandat v OZN (in v Varnostnem svetu). Ta se je zaključil leta 1952, ko je bil Bebler ponovno imenovan za namestnika zunanjega ministra Jugoslavije.

Takoj po Beblerjevem odhodu je Jugoslavijo v tem poglavitnem organu OZN ponovno zastopal Slovenec. Jože Brilej, večč diplomat, poznan v OZN kot član Komisije Združenih narodov za Palestino, je na stol jugoslovanskega predstavnika v Varnostnem svetu sedel leta 1956. V času njegovega mandata sta se v Varnostnem svetu odvijala dva pomembna dogodka – vdor sovjetske vojske na Madžarsko in sueška kriza. V primeru slednje je bila dejansko prvič uporabljena resolucija *Uniting for peace*. Časovnica dogodkov je potekala takole: sredi julija 1956 se je tedanji predsednik Egipta Gamal Abdel Naser na Brionih srečal s Titom. Na srečanju je postalo jasno, da bo Jugoslavija podprla aktivno dekolonizacijo Egipta, kar je implicitno pomenilo, da bo podprla tudi priključitev Sueza Egiptu. Deset dni pozneje je Naser, tudi s Titovo podporo, razglasil nacionalizacijo Sueza, kar je Tito 11. avgusta tudi uradno podprl. Na zahtevo ZDA in Indije se je s to tematiko septembra in oktobra ukvarjal Varnostni svet OZN, a ni dosegel nobenega

¹⁰ V izvorniku je uporabljen termin *resolve*.

¹¹ Za prevod in verifikacijo prevoda tega odstavka se zahvaljujem Amerisi Kurbegović (prevajalska služba MZZ) in dr. Ani Polak Petrič.

¹² Dodana vrednost te resolucije je še v tem, da je ustvarila dve pomožni telesi, ki sta imeli v prihodnjih letih pomembno vlogo, in sicer Komisijo za opazovanje miru (*Peace Observation Commission*) ter Odbor za kolektivne ukrepe (*Collective Measures Committee*).

dogovora. 29. oktobra je bila v Ženevi sklicana "mirovna konferenca", toda isti dan je Izrael napadel Egipt, dan pozneje pa sta Egipt napadli še Velika Britanija in Francija. Že ob izraelskem napadu se je sestal Varnostni svet, a sta Velika Britanija in Francija z vetom preprečili kakršenkoli sprejem odločitve. Jugoslavija je skupaj z ostalimi "malimi" državami iskala rešitev, kako iziti iz te institucionalne krize. Brilej je, podobno kot prej Bebler, z inovativno diplomatsko potezo, izdatno okrepljeno s takratno normativno močjo oz. ugledom Jugoslavije,¹³ dosegel preboj, ki je OZN končno omogočil, da aktivno poseže v konflikt.

31. oktobra 1956 je namreč Brilej s sovjetsko podporo predlagal, da OZN zaradi blokade, s katero je bil soočen Varnostni svet OZN, ravna skladno z resolucijo *Uniting for peace*. Brilej je dobro vedel, da podaja postopkovni predlog, saj stalne članice Varnostnega sveta v tem primeru niso mogle uporabiti veta.¹⁴ Tako je resolucija *Uniting for Peace* doživela svojo prvo uporabo v praksi. 1. novembra 1956 se je namreč sestala Generalna skupščina OZN, ki je z resolucijo A/RES/997 (ES-I)¹⁵ zahtevala vrnitev vojskujočih se strani na prejšnje položaje, prenehanje sovražnosti in vzpostavitev mirovne operacije z imenom *United Nations Emergency Force* (UNEF-I – Sile OZN za hitro posredovanje). UNEF-I velja za prvo operacijo OZN za ohranjanje miru (*peacekeeping operations*), v katerih je Jugoslavija igrala pomembno vlogo (prim. Rubinstein, 1970: 243–245).

Podobna zgodba se je zgodila tudi z madžarskim primerom. Po vdoru sovjetskih sil na Madžarsko so zahodne države zahtevale izredno zasedanje Varnostnega sveta OZN. Zaradi relativne otoplitve odnosov s Sovjetsko zvezo se je Brilej v tem primeru vzdržal glasovanja o tem, ali naj bo Madžarska obravnava na Varnostnem svetu OZN. Ko pa je resolucija (S/RES/120/1956) prišla na dnevni red, je glasoval za to, da se skliče izredno zasedanje Generalne skupščine, skladno z resolucijo *Uniting for peace* (proti je bila samo Sovjetska zveza). Generalna skupščina se je sestala na izrednem zasedanju in sprejela resolucijo A/RES/1004 (ES-II), ki je bila podlaga za prenehanje agresije na Madžarskem (Gačić, 2013: 331).

Oba navedena primera jasno pokažeta, kako pomembno je bilo v zahtevnih časih biti sposoben morda neobičajnih, a, kot se je izkazalo v praksi, inovativnih in predvsem učinkovitih diplomatskih potez, predvsem pa, kako je diplomatska aktivnost v veliki meri odvisna predvsem od predstavnika države in ne od države same (in njenih kvalitativnih in kvantitativnih značilnosti). In dejstvo je, da so v teh kritičnih obdobjih razvoja OZN prav slovenski diplomati igrali vidno vlogo.

¹³ O razumevanju normativne moči v mednarodni skupnosti prim. Zupančič (2010) in Zupančič in Hribnik (2011).

¹⁴ Resolucija nosi oznako S/RES/119 (1956).

¹⁵ Resolucija je bila sprejeta s 64 glasovi za, 5 proti in 6 neopredeljenimi (Gačić, 2013: 531).

Desetletje pozneje je na mesto stalnega predstavnika pri OZN prišel Anton Vratuša, katerega naloga je bila predvsem krepitev gospodarskega sodelovanja med neuvrščeniimi. Za časa njegovega mandata je Jugoslavija mnogostransko diplomacijo izkoriščala predvsem za krepitev ekonomskih odnosov z državami v razvoju. Njegovo delovanje je imelo precejšen vpliv v OZN. Dober primer za ponazoritev tega vpliva je dejstvo, da je takratni generalni sekretar OZN U Tant Vratuši ponudil možnost, da se v Jugoslaviji ustanovi Medregionalni center za upravljanje podjetij v družbeni lasti v deželah v razvoju (današnji *International Centre for the promotion of Enterprises, ICPE*), kar se je leta 1974, v duhu deklaracije o Novem ekonomskem redu, tudi zgodilo, ICPE pa je svoj sedež dobil v Ljubljani (Rahten, 2012a; SAZU, 2015).

Zadnji iz serije slovenskih stalnih predstavnikov v OZN v času jugoslovanske države je bil Ignac Golob, dolgoletni diplomat, ki je v OZN služil že prej, med leti 1956 in 1961, in sicer kot generalni sekretar stalnega predstavništva Jugoslavije v New Yorku.¹⁶ Mandat stalnega predstavnika je nastopil septembra 1982 in ga zaključil leta 1986.¹⁷ Golob je imel bogate diplomatske izkušnje tako v dvostranski kot mnogostranski diplomaciji, pa tudi v politiki. Kot privrženec mnogostranske diplomacije je bil Golob član številnih jugoslovanskih delegacij, ki so se udeležile zasedanj v OZN, vodil je delegacijo na zasedanju Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi (KVSE) v Madridu (1980–1983), predsedoval je Prvemu odboru 36. zasedanja Generalne skupščine OZN. Bil je tudi član posvetovalnega odbora generalnega sekretarja OZN za raziskave s področja razorožitve (Delo, 11. 9. 1982; Hočevar, 2002).

Med pomembnimi Slovenci, ki so delovali v OZN, četudi nikoli kot nacionalni stalni predstavniki, je tudi Janez Stanovnik, ki je svoj stik z OZN "doživel" že takoj po koncu druge svetovne vojne, kot član nestalnih delegacij, leta 1952 pa je v okviru stalnega predstavništva v New Yorku za štiri leta zasedel mesto ekonomskega svetovalca. V tej funkciji (šlo je za tehnično, ne diplomatsko delovno mesto) je bil imenovan tudi za predsednika ekonomsko-finančnega odbora v Generalni skupščini. Leta 1956 se je vrnil v domovino in prevzel druge funkcije. Desetletje pozneje ga je za osebnega asistenta na Konferenco Organizacije združenih narodov za trgovino in razvoj (*United Nations Conference on Trade and Development* – UNCTAD), povabil Raul Prebisch, svetovno znani razvojni ekonomist in tedanji generalni sekretar te mednarodne institucije. Leta 1967 je postal izvršni sekretar Ekonomske komisije OZN za Evropo (United Nations Economic Commission for Europe – UNECE), kar je nekakšen ekvivalent generalnega podsekretarja OZN. To funkcijo je opravljal do leta 1982, ko se je vrnil v domovino in se upokojil (Kušar in Stanovnik, 2013: 196).

¹⁶ Arhiv MZZ, Karton zaposlenega radnika št. 95267.

¹⁷ Imenovan je bil z ukazom predsedstva SFRJ 28. julija 1982 (*Ukaz o opozivu [...]* U. br. 33).

Jugoslovanska notranja kriza, ki je začela krhati odnose med državami in federacijo, je te odnose ne samo skrhalo, ampak tudi uničila. Slovenija je tako aprila 1990 imela prve povojne večstrankarske volitve, na katerih je zmagala združena opozicija DEMOS, ki je maja 1990 prevzela oblast, ter kmalu zatem – v sodelovanju s predsedstvom Republike Slovenije in njegovim predsednikom Milanom Kučanom, začela s postopki slovenskega osamosvajanja. Decembra 1990 je 88,5% volilnih upravičencev glasovalo za samostojnost slovenske države. Samostojnost je bila razglašena 25. junija 1991. Po tem obdobju se je za slovensko diplomacijo začelo novo, izredno zahtevno obdobje. Najprej čas iskanja podpore za mednarodno priznanje, nato pa vzpostavljanje lastnega diplomatskega aparata. Pri tem so pomembno vlogo igrali vsi politični akterji, kot tudi številni diplomati, ki so ob razglasitvi samostojnosti na povabilo takratnega ministra Dimitrija Rupla zapustili diplomatsko službo nekdanje Jugoslavije in se pridružili novi – slovenski diplomaciji. V okviru mnogostranske diplomacije velja tu izpostaviti vsaj štiri: Danila Türka, ki ga je Izvršni svet že leta 1990 pooblastil za vzpostavljanje stikov s predstavniki mednarodnih organizacij v Ženevi; Andreja Novaka, ki je to pooblastilo imel za Svet Evrope; Zvoneta Dragana, ki je bil prvi uradni predstavnik Slovenije pri misiji Evropske skupnosti v Zagrebu; in Ignaca Goloba, ki je tlakoval pot Slovenije v OZN.

Slovenski stalni predstavniki v OZN po samostojnosti Slovenije: ustvarjalci prepoznavne Slovenije in izvajalci zunanjepolitičnih prioritet¹⁸

Razglasitev samostojnosti je terjala številne diplomatske aktivnosti, ki so sledile enemu samemu cilju: da bi bila Slovenija čimprej priznana kot samostojna država. Te so potekale tako na dvostranski kot tudi na mnogostranski ravni. Ker Slovenija formalno ni bila priznana država, ni mogla odpirati svojih diplomatskih predstavništev, zato je vzpostavljala nekakšne pisarne, ki so služile kot paradiplo matsko orodje (Udovič, 2013). A v okviru OZN to ni bilo mogoče. Zato se je Golob, ki ga je slovenska vlada zaprosila, da bi odšel na sedež OZN in tam lobiral za sprejem Slovenije v organizacijo, odločil, da tja odide kot novinar. Pri časopisu Dnevnik je dobil akreditacijo in v začetku oktobra 1991 je že bil v New Yorku. Seveda ta njegova diplomatska iznajdljivost ni ostala brez odzivov (Golob in Žmuc-Kušar, 1992: 149). A ne glede na številne prepreke, s katerimi se je srečeval, je Golob v izjemno kratkem

¹⁸ To poglavje zaradi omejenega dostopa do pisnih virov kombinira pisne primarne in sekundarne vire ter poglobljene, polstrukturirane intervjuje, ki so bili opravljeni s tremi sogovorniki poleti in jeseni 2015, z enim pa po e-pošti januarja 2016. Viri so označeni kot Udovič, 2015a; Udovič, 2015b; Udovič, 2015c; Udovič 2016. Sogovorniki so želeli ostati anonimni. Zapiski intervjujev so dostopni pri avtorju članka.

času uspel narediti veliko. Slovenija je uradno prošnja za članstvo v OZN naslovila na generalnega sekretarja OZN Boutrosa Boutrosa-Ghalija 5. maja 1992, 18. maja 1992 je Varnostni svet na 3077. zasedanju s soglasjem sprejel resolucijo S/RES/754 (1992), ki je priporočila Generalni skupščini OZN, da Republiko Slovenijo sprejme kot članico OZN. 22. maja 1992 je Slovenija z resolucijo A/46/L.71 postala 176. članica OZN (Polak Petrič, 2012: 80–81).

Ignac Golob je štafetno palico predal prvemu stalnemu predstavniku Republike Slovenije pri OZN Danilu Türku, ki je v New York prispel 11. septembra 1992.¹⁹ Njegov mandat je trajal do leta 1996, nato pa je bil podaljšan še za štiri leta. Slovenija je namreč v letih 1998 in 1999 bila nestalna članica Varnostnega sveta OZN.

Prvi mandat Danila Türka ni bil lahek, saj je moral, ob tem, da je bil pogosto iskan sogovornik za razlago dogajanj na območju nekdanje Jugoslavije, poskrbeti tudi za profiliranje Slovenije v OZN in zaščito njenih interesov. Leta 1996 je Slovenija vstopila v t.i. vzhodnoevropsko regionalno volilno skupino držav za članice Varnostnega sveta in takoj zatem sprožila kandidaturu za nestalno članstvo v Varnostnem svetu v letih 1998 in 1999. V okviru drugega Türkovega mandata je bila Slovenija 14. oktobra 1997 v Generalni skupščini s 140 glasovi (od vseh 174 prisotnih članic) izvoljena kot nestalna članica Varnostnega sveta za obdobje 1998–1999. Tako močno podporo za kandidaturu tako mlade članice OZN je zagotovo treba šteti kot zmago slovenske diplomacije in njenega stalnega predstavništva (MZZ, 2002: 108–109).²⁰ V času svojega nestalnega članstva v Varnostnem svetu se je slovenska delegacija ukvarjala z vprašanji Kosova, Iraka, Vzhodnega Timorja, Angole, Konga. Izjemno pomembno vlogo pa je Slovenija imela v Odboru za izvajanje sankcij v Libiji, ki ga je vodil slovenski stalni predstavnik. Slovenija je predsedovanje Varnostnemu svetu OZN zaključila z 31. 12. 1999.

Danilo Türk se je kot stalni predstavnik Slovenije v OZN poslovil 1. februarja 2000, saj je prevzel mesto pomočnika generalnega sekretarja OZN za politične zadeve (*Assistant Secretary-General for Political Affairs*), kamor ga je konec leta 1999 povabil tedanji generalni sekretar OZN, Kofi Annan. V sistemu OZN to delovno mesto velja za izjemno pomembno, saj se nahaja v "odločevalskem središču" OZN. Poleg delovanja na terenu je naloga pomočnika generalnega sekretarja za politične zadeve tudi organiziranje in vodenje analitičnega dela ter dajanje predlogov generalnemu sekretarju. Ključen del aktivnosti se skriva v t.i. preventivni diplomaciji, ki poteka za kulisami in mora biti oblikovana dolgoročno, zato se njeni učinki pokažejo šele čez čas. Poleg naštetega pa je Türk kot pomočnik generalnega sekretarja v času svojega

¹⁹ Rupel (2013: 190) piše, da se je Danilo Türk z ministrstva poslovil 31. avgusta 1992.

²⁰ Slovenija je Varnostnemu svetu OZN predsedovala dvakrat: avgusta 1998 in novembra 1999.

mandata (2000–2005) aktivno sodeloval v številnih dejavnostih znotraj OZN, med katerimi velja izpostaviti predvsem priprave na vzpostavitev Sveta za človekove pravice ter aktivnosti, vezane na preprečevanje ogrožanja mednarodnega miru in varnosti na Kosovu, v Makedoniji, na Haitiju, v Kolumbiji, Venezueli, na Bližnjem vzhodu, v Burmi, na Vzhodnem Timorju in v Nepal.

Po Türkovem odhodu na novo funkcijo je stalno predstavništvo začasno vodil Samuel Žbogar. Da Slovenija svojemu delovanju v OZN pripisuje velik pomen je potrdila z imenovanjem Türkovega naslednika. To je bil Ernest Petrič, dolgoletni diplomat, ki je pred razpadom Jugoslavije opravljal funkcijo veleposlanika v Indiji. Bil je prvi predstavnik (in pozneje veleposlanik) Slovenije v Washingtonu. Kot stalni predstavnik Slovenije pri OZN je Petrič v New York prišel maja 2000. Glavni cilj njegovega mandata je bil preprečiti, da bi bila Zvezna republika Jugoslavija v OZN pripoznana kot naslednica Jugoslavije. Tu je imel obilo dela tudi zato, ker predvsem neuvrščeni in G77 niso razumeli, zakaj Zvezni republiki Jugoslaviji ne bi pripadlo mesto, ki ga je nekoč imela socialistična Jugoslavija. Po padcu njenega nekdanjega predsednika Slobodana Miloševića je Zvezna republika Jugoslavija vložila prošnjo za članstvo v OZN, kar je posledično odpravilo vprašanje nasledstva sedeža v OZN, ki je pripadal nekdanji skupni državi. Velja omeniti še, da je Petrič v času svojega mandata naznanil drugo slovensko kandidaturo za nestalno članstvo v Varnostnem svetu OZN.²¹

Petriča je leta 2002 nasledil Roman Kirn, ki je v diplomaciji zasedal že različne odgovorne položaje. Med drugim je bil tudi generalni direktor za politično multilateralo na ministrstvu za zunanje zadeve. Kirn je sredi svojega mandata skupaj z ukrajinskim predstavnikom vodil pogajanja o umeščanju koncepta odgovornost zaščititi (*Responsibility to Protect* – R2P) in človekove varnosti (*human security*) v sistem OZN. Pogajanja so bila izjemno zahtevna in so terjala ne samo diplomatske spretnosti, ampak tudi veliko medkulturnega komuniciranja in razumevanja medkulturnih razlik. Poleg navedenega je bil rezultat Kirnovega angažmaja tudi nastanek Sveta OZN za človekove pravice, ki ga je Generalna skupščina z resolucijo A/RES/60/251 ustanovila leta aprila 2006.

Kirna je leta 2007 nasledila Sanja Štiglic, ki se je v svojem mandatu ukvarjala predvsem z dvema velikima projektoma, s predsedovanjem Svetu Evropske unije (in seveda predstavljanjem odločitev Evropske unije v okviru OZN) ter z drugo kandidaturo za nestalno članstvo v Varnostnem svetu. Poleg teh dveh pomembnih projektov velja omeniti tudi predsedovanje izvršnemu odboru Sklada Organizacije združenih narodov za otroke

---

²¹ Ernest Petrič je leta 2002 odšel na Dunaj, kjer je v okviru svojih pooblastil pokrival tudi OZN in v letih 2006–2007 predsedoval Svetu guvernerjev IAEA (International Atomic Energy Agency – Mednarodna agencija za atomsko energijo).

(*United Nations Children's Fund* – UNICEF), ki je potekalo v letu 2011. Z vidika Slovenije uspešnemu predsedovanju Svetu Evropske unije ni sledila uspešna kandidatura za nestalno članstvo v Varnostnem svetu, vendar gre ta neuspeh pripisati izjemno močnim geografskim in geopolitičnim dejavnikom, kot napakam, ki bi jih naredila slovenska diplomacija.

Sanjo Štiglic je kot stalni predstavnik septembra 2013 nadomestil Andrej Logar, prav tako izkušen diplomat. Pred službo v New Yorku je bil vodja sektorja za mednarodne organizacije ter predstavnik pri OZN in Svetovni trgovinski organizaciji v Ženevi. Logarjev delokrog je sicer zelo širok, pri čemer velja izpostaviti predvsem dvoje aktivnosti – ena je uspela kandidatura za članstvo Slovenije v Svetu za človekove pravice 2016–2018 (Slovenija se poteguje še za mesto predsedujoče v letu 2018), druga pa je članstvo slovenskega predstavnika v Komisiji za mednarodno pravo, katere član je že od leta 2007 Ernest Petrič.

Slovinci v OZN: strokovnjaki za multilateralno diplomacijo ali ... ?

Zgornji oris aktivnosti slovenskih stalnih predstavnikov nakazuje, da so se v okviru OZN znali dobro pozicionirati, razumeli so aktualnost trenutka, sočasno pa so bili večji diplomatskega udejstvovanja. Analiza delovanja slovenskih stalnih predstavnikov v OZN, ne glede na to, ali so bili iz jugoslovanske ali iz slovenske diplomacije, kaže, da lahko izluščimo tri temeljne značilnosti njihovega delovanja v OZN: prekaljenost, zavezanost temeljnim vrednotam in ciljem ter drznost.

Prekaljenost diplomatov

Nihče od naštetih stalnih predstavnikov v OZN ni bil novinec ne v diplomaciji ne v politiki. Joža Vilfan, Aleš Bebler, Jože Brilej, Anton Vratuša, Janez Stanovnik in Ignac Golob so aktivno sodelovali v političnem in diplomatskem življenju v Jugoslaviji. Vilfan je bil na Pariški mirovni konferenci leta 1946 njen generalni sekretar (Jogan in Breclj, 1978: 10), Bebler pa se je že leta 1945 pogajal za reparacije iz Zahodne Nemčije (Bebler, 1981: 154), Brilej je bil že pred časom svojega stalnega predstavništva član Komisije OZN za Palestino (J. K., 1981), Janez Stanovnik in Anton Vratuša pa sta bila dolga leta vodji kabineta podpredsednika Zveznega izvršnega sveta Edvarda Kardelja (SAZU, 2015; Kušar in Stanovnik, 2013). Ignac Golob je bil, za razliko od ostalih naštetih, edini "pravi sipovec".²²

²² SIP je kratica za Sekretariat inostranih poslov, kot se je v času socialistične Jugoslavije imenovalo ministrstvo za zunanje zadeve. Za "pravega sipovca" so imeli vsakogar, ki je bil večji del svoje kariere zaposlen na ministrstvu za zunanje zadeve.

Podobna slika se kaže pri diplomatih samostojne Slovenije. Četudi je začetke slovenske diplomacije v OZN resda v paradiplo matskem smislu vzpostavlj al Ignac Golob, je bil prvi stalni predstavnik Slovenije pri OZN Danilo Türk, ki se je z OZN spoznal že leta 1984, ko je bil izvoljen v podkomisijo OZN za preprečevanje diskriminacije in zaščito manjšin. Sočasno je Türk med leti 1991 in 1992 sodeloval tudi kot član slovenske delegacije na konferencah o razpadu Jugoslavije. Türk je leta 2000 nasledil enako prekaljeni Ernest Petrič, ki je bil v že letih 1967–1972 član Izvršnega sveta Socialistične republike Slovenije, potem pa večkratni diplomat v jugoslovanski ter slovenski diplomaciji. Tudi ostali kadri, ki jih je v New York pošiljala Slovenija, so bili vrhunski. Za Romana Kirna je bilo že rečeno, da je bil državni podsekretar na MZZ, hkrati pa je na funkcijo predstavnika Slovenije v OZN prinesel bogate izkušnje tako iz jugoslovanske kot slovenske diplomacije. Sanja Štiglic je svoje izkušnje kot diplomatka nabirala znotraj MZZ, v času slovenskega nestalnega članstva v Varnostnem svetu OZN pa je delovala kot slovenska “nadomestna predstavnica” (*alternate representative*). Primerljive izkušnje ima tudi aktualni predstavnik Andrej Logar, ki deloval že v sistemu OZN v Ženevi.

Vse naštet o jasno kaže, da so bili v OZN na najvišjem mestu diplomati, ki jih Petrič (2010: 327) ter Udovič in Dragan (2015) označujejo s tērminom “osebnost; diplomat, ki je izkušen, stoji za svojimi besedami, ki išče tisto, kar združuje, ne tistega, kar ločuje”. Osebnost v besednjaku Udoviča in Dragana (2015) pomeni tudi, da diplomat jasno ve, kje je meja, sočasno pa neprestano skuša področje meja razširiti, z vztrajnostjo, ne trmoglavostjo. Zelo pomembno je bilo tudi, da so se ti diplomati znali osredotočiti zgolj na tista vprašanja, ki so bila posebnega interesa za državo, kakor tudi tista, za katera so čutili, da bi lahko imela dodano vrednost za pozicioniranje države, ki so jo predstavljali.

Zavezanost človekovim pravicam in enakopravnosti držav v mednarodni skupnosti

To, da so bila vprašanja človekovih pravic in enakopravnosti držav v mednarodni skupnosti pomembna vprašanja tako za nekdanjo Jugoslavijo kot Slovenijo, kaže delovanje naših stalnih predstavnikov v New Yorku. Bebler je sprožil resolucijo Združeni za mir, Brilej jo je uporabil (J. K., 1981: 3), Vilfan je aktivno sodeloval in prispeval k oblikovanju Splošne deklaracije o človekovih pravicah, Bebler je aktivno reševal spor med Kitajsko in Tajvanom, kot tudi med obema Korejama. Vratuša in Stanovnik sta se na drugi strani ukvarjala z vprašanji ekonomskega/človekovega razvoja in enakopravnostjo držav v mednarodni skupnosti. Ignac Golob je bil član posvetovalnega odbora generalnega sekretarja OZN za raziskave s področja

razorožitve. In naprej; Danilo Türk je bil že od 80-ih let povezan z OZN in vprašanji človekovega razvoja, Ernest Petrič se je aktivno ukvarjal z vprašanji mednarodnega prava, Roman Kirn je v svojem mandatu uveljavljal koncept R2P, Sanja Štiglic je predsedovala izvršnemu odboru UNICEF, kar poudarja zavezanost slovenske diplomacije k zagotavljanju pravic otrok, najbolj ranljive skupine prebivalstva.

Presečna množica jasno pokaže, da so se vsi slovenski predstavniki v OZN aktivno zavzemali za udeleževanje in progresivno razvijanje razumevanja in védenja o človekovih pravicah, kot tudi o enakopravnosti držav, ne glede na njihovo velikost in položaj v mednarodni skupnosti. K slednjemu so s svojim delovanjem veliko prispevali predvsem diplomati jugoslovanske šole, ki so bili izrazito pripadniki politiki enakopravnosti in izvenblokovski delitvi (t. i. politika neuvršenih).

Drznost, a realnost v tem, kaj je moč doseči in kaj ne

Za vse slovenske stalne predstavnike v OZN bi lahko dejali, kot je zapisal Dimitrij Rupel v svojem nekrologu za Ignaca Goloba, da so imeli “občutek za detajl” (Rupel, 2002). Pri tem so vedno vedeli, do kod smejo in kaj bi bilo preveč, a hkrati si drznosti niso pustili odvzeti. Tako ni Joža Vilfana nihče odvrčal od tega, da bi Jugoslavija kandidirala za Varnostni svet OZN, pa čeprav je bila ideja za tiste čase in v tistem kontekstu na videz zares “pre-drzna”, toda, kot se je izkazalo, povsem izvedljiva. Podobna zgodba se kaže v ravnanju Ignaca Goloba. V procesu osamosvajanja je Slovenija imela možnost, da za svoje članstvo v OZN lobira kot “gostja” avstrijskega predstavništva pri OZN. Golob je slutil, da bilo v takšnem okvirju njegovo delo moteno, če že ne ovirano, zato se je sam domislil ideje, da odpotuje v New York kot novinar, akreditiran za poročanje iz OZN. Nedvomno tudi zgodba o nestalnem članstvu v Varnostnem svetu ni običajna, če pomislimo, da za nestalno članstvo kandidira država, ki je komajda postala neodvisna in da smo takoj po letu 2000 razglasili še drugo kandidaturo. Vse to dokazuje, da je bila (takrat) naša diplomacija dovolj samozavestna, da si je upala več, kot bi od nje smeli pričakovati.

Prav sposobnost realnega ocenjevanja tega, kaj je mogoče doseči in česa ne, je ena od največjih kakovosti diplomatskega udejstvovanja. V vsem času od nastanka OZN so bili slovenski predstavniki izredno tankočutni, ko je šlo za pričakovanja. Sočasno pa so bili tudi izjemno realni. Če vzamemo za primer slovensko članstvo v OZN, bi lahko Slovenija svojo prošnjo vložila že davno prej, kot jo je. A je ni, saj je trpek okus po zavrtni prošnji gotovo težko popraviti. Pri odločitvah o tem, kdaj in kako ravnati, je treba paziti predvsem na ugled države. In kot je nakazal Ignac Golob, je bilo članstvo v OZN za Slovenijo prioriteto, vendar ne za vsako ceno: “[D]elal sem vse, kar

sem le mogel in ni bilo pod nivojem dostojnosti in dostojanstva” (Golob in Žmuc-Kušar, 1992: 151). To je pristop večšega in izobraženega diplomata, ki ga mora slovenska diplomacija spodbujati in negovati tudi v prihodnje.

Sklep

Slovenski stalni predstavniki pri OZN so (bili) ne samo, kot ugotavlja Andrej Rahten (2012b), “eksperti za multilateralno diplomacijo”, ampak tudi diplomati, ki so mnogostransko diplomacijo OZN soustvarjali in sooblikovali. Bili so diplomati, s katerimi bi se morala slovenska diplomacija ponašati bolj kot se, saj so – prej v jugoslovanski, pozneje pa v slovenski službi – prispevali k svetovnemu miru in varnosti, kot tudi k nacionalni prepoznavnosti in blagobiti.

Presek delovanja slovenskih stalnih predstavnikov v OZN tako kaže na enotno sliko njihove zavezanosti k štirim vrednotam OZN: multilateralizmu, človekovim pravicam, suvereni enakosti držav ter mirnemu reševanju sporov. To politiko so slovenski stalni predstavniki v OZN zastopali tako v jugoslovanskih časih kot po sprejemu samostojne Slovenije v OZN. Pomen delovanja slovenskih diplomatov v OZN gre ocenjevati tudi v njenem simboličnem smislu. Slovenci smo bili skozi vso zgodovino del večnarodnih držav, zato smo se lažje navadili na komuniciranje v večkulturnem in večjezikovnem okolju. Kot tako nam je področje mnogostranske diplomacije pisano na kožo, tudi zato, ker imamo veliko znanj s področij, s katerimi se mednarodne organizacije ukvarjajo. Žal je na Slovenskem, v medijih in javnosti, prepoznavnost diplomatov, ki delujejo v mnogostranski diplomaciji, slaba. Deloma lahko to pripišemo temu, da javnost tradicionalno bolj zanimajo lokalne teme, kot tudi dejstvu, da je od Richelieuja dalje diplomacija bila vedno, predvsem in še najbolj dvostranska. Četudi je z njeno demokrati-zacijo prišlo do poskusov premika k mnogostranskemu urejanju določenih družbenih vprašanj, pa zares do tega premika še vedno ni prišlo. In končno, v Sloveniji nasploh primanjkuje strokovnjakov za mnogostransko diplomacijo. To ne pomeni, da jih sploh ni, pomeni pa, da bi jih morali začeti bolj vzgajati.

Končno velja izpostaviti, da četudi sodobna diplomacija podobno kot družba hlepi po instant receptih, nekateri njeni klasični postulati še vedno o(b)stajajo in bodo o(b)stali. Ti so običajno vezani na reprezentacijo in njenega akterja, torej diplomata. Sharpova (1999: 50) misel, “[da je] bistvo diplomacije predstavljanje; tega pa se niti diplomati niti tisti, ki jih proučujejo, še ne zavedajo dovolj”,²³ je tako točna. V primeru slovenskih stalnih

---

²³ V angleškem originalu: “[... that] Diplomacy is much more about representation either diplomats or those who study them have yet realized.”

predstavnikov pri OZN to slikovito potrjuje Janez Stanovnik v knjigi o Alešu Beblerju, ko pravi, da so ga še leta potem, ko je bil sam del sistema OZN, ljudje spraševali, kje je "končal" Aleš Bebler. Zato naj z navezavo na pomembne osebnosti v slovenski diplomaciji, s parafrazo starorimskega rekla, "končam" ta prispevek tudi jaz: *tempus fugit, verba volant, persona manent*.

LITERATURA

- Bebler, Aleš (1981): Čez drn in strn. Spomini. Koper: Lipa.
- Gačič, Aleksandra (2013): Dr. Jože Brilej – jugoslovanski diplomat pri OZN. *Studia Historica Slovenica* 13 (2-3): 519–538.
- Golob, Ignac in Jelka Žmuc-Kušar (1992): Drugod in tukaj. Ljubljana: Prešernova družba.
- J. K. (1981): Dr. Jože Brilej – zvestoba do konca dni. *Novi tednik*, str. 3.
- Jenuš, Gregor (2013): Joža Vilfan – odklon od družinske tradicije. *Studia Historica Slovenica* 13 (2-3): 499–518.
- Jogan, Savin in Marijan Breclj (1978): Joža Vilfan: Delo, spomini, srečanja. Koper: Lipa.
- Jovanović, Jadranka (1984): Borba Jugoslavije protiv pritiska SSSR-a i istočnoevropskih država u Organizaciji ujedinjenih nacija (1949–1953). *Isotrija* 20. veka 2 (1-2): 85–111.
- Kušar, Jelka in Janez Stanovnik (2013): Viharno stoletje: pogovori z Janezom Stanovnikom. Ljubljana: Ustanova Franc Rozman Stane.
- MZZ (2002): Položaj Slovenije v Varnostnem svetu. V Jožef Kunič, Andrej Rahten, Branko Zupanc, Ivan Martelanc, 10 let Slovenije v Združenih narodih, 108–127. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve.
- Petrič, Ernest (2010): Zunanja politika: Osnove teorije in praksa. Mengeš: CEP in ZRC SAZU.
- Polak Petrič, Ana (2012): Kronologija mednarodnopravno pomembnih dogodkov, ki so privedli do včlanitve Republike Slovenije v OZN. V Božo Cerar, Marcel Koprol in Andrej Kirn (ur.), 20 let članstva Slovenije v Združenih narodih, 67–83. Mengeš: CEP in ZRC SAZU.
- Polak, Petrič Ana et al. (2015): Ustanovna listina Organizacije združenih narodov in Status Meddržavnega sodišča. Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve in Fakulteta za družbene vede.
- Rahten, Andrej (2012a): Slovenski diplomati v Združenih narodih pred Ustanovitvijo nacionalne države. V Božo Cerar, Marcel Koprol in Andrej Kirn (ur.), 20 let članstva Slovenije v Združenih narodih, 29–35. Mengeš: CEP in ZRC SAZU.
- Rahten, Andrej (2012b): Eksperti za multilateralno diplomacijo: Slovenija in predzgodovina OZN. Delo, Sobotna priloga, 19. maj 2012.
- Rahten, Andrej (2013): Slovenski diplomati v začetnih letih jugoslovanskega stalnega predstavnštva pri OZN. *Acta Histriae* 21 (3): 389–408.
- Rubinstein, Alvin Z. (1970): Yugoslavia and the non-alligned world. Princeton: Princeton University Press.
- Rupel, Dimitrij (1992): Skrivnost države. Ljubljana: Delo.

- Rupel, Dimitrij (2002): Ignac Golob 1931–2002. Delo, št. 246. 13. 11.
- Rupel, Dimitrij (2013): Negotovo življenje 176. članice OZN. Ljubljana: Nova obzorja.
- Selinič, Slobodan (2014): Jugoslovenska diplomatija 1945–1950: stvaranje partijske diplomatije. *Annales Series Historia et Sociologia* 24 (4): 553–562.
- Sharp, Paul (1999): For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations. *International Studies Review* 1 (1): 33–57
- Udovič, Boštjan (2013): Zgodovina (gospodarske) diplomacije. Ljubljana: Založba Fakultete za družbene vede.
- Udovič, Boštjan in Zvone Dragan (2015): Značilnosti odličnega diplomata. *Osnu-tek*.
- Zupančič, Rok (2010): Modern “don-quixotism” or an emerging norm of international relations? Prevention of armed conflicts in the European Union and the organization for security and cooperation in Europe. *Romanian Journal of Political Science* 10 (1): 71–94.
- Zupančič, Rok in Miha Hribernik (2011): Small states as “Contributing nations” to the EU’s normative power: the Case of Slovenia. *Romanian Journal of European Affairs* 11 (4): 34–49.

VIRI

- ARS, AS 1206, škatla 39, 126, 127.
- Arhiv MZZ, Karton zaposlenega radnika št. 95267.
- Delo (1982): Ignac Golob novi veleposlanik SFRJ pri OZN. Delo, 11. 9. 1982 (dostopno v ASBL ZRC SAZU).
- Depeše State Departmenta št. 1949/174, 1949/181, 1949/192.
- Hočevar, Tone (2002): Umrl je Ignac Golob. Delo, 13. 11. 2002 (dostopno v ASBL ZRC SAZU).
- Rupel, Dimitrij (2002): Ignac Golob 1931–2002. Delo št. 246. 13. 11. 2002.
- SAZU (2015): Anton Vratuša. Dostopno prek <http://www.sazu.si/o-sazu/clani/anton-vratusa.html> (13. 8. 2015).
- Udovič, Boštjan (2015a): Intervju z osebo A. Ljubljana, julij 2015.
- Udovič, Boštjan (2015b): Intervju z osebo B. Ljubljana, oktober 2015.
- Udovič, Boštjan (2015c): Intervju z osebo C. Ljubljana, oktober 2015.
- Udovič, Boštjan (2016): Intervju z osebo D. Ljubljana, januar 2016.
- Ukaz o opozivu sa dužnosti izvanrednog i upunomoćenog ambasadora – stalnog predstavnika Socialističke federativne republike Jugoslavije pri Organizaciji ujedinjenih nacija u Njujorku i o postavljanju izvanrednog i upunomoćenog ambasadora – stalnog predstavnika Socialističke federativne republike Jugoslavije pri Organizaciji ujedinjenih nacija u Njujorku. U. br. 33. Beograd, 28. VII. 1982.